ירשיע *ואמר ר' יוחנן מניין שמחל לו הקב"ה על אותו עון שנאמר °מחר אתה ובניך עמי עמי=במחיצתי, א"ר אבא אי איכא דמשאיל להו לבני יהודה דדייקי לישני [מאברין] תנן או מעברין תנן, אכווז תנן או עכווז תנן [ידעי], שאילינהו ואמרי ליה: איכא דתני מאברין ואיכא דתני מעברין, איכא דתני אכווז ואיכא דתני עכווז. בני יהודה דייקי לישנא מאי היא? דההוא בר יהודה דאמר להו טלית יש לי למכור, אמרו ליה מאי גוון טליתך? אמר להו כתרדין עלי אדמה, בני גליל דלא דייקי לישנא מאי היא (דתניא) דההוא בר גלילא [דהוה קאזיל] ואמר להו: אמר למאן, אמר למאן, אמרו ליה: גלילאה שוטה חמר למירכב או חמר למישתי עמר למילבש או אימר לאיתכסאה. ההיא איתתא דבעיא למימר לחברתה תאי דאוכליך חלבא, אמרה לה שלוכתי תוכליך לביא. ~~ההיא~~ ~~אמתא~~ דאתיא לקמיה דדיינא אמרה ליה מרי כירי תפלא הוית לי וגנבוך מין וכדו הוות (א) דכד שדרו לך עילויה לא מטי כרעיך ארעא. אמהתא דבי רבי כי הוה משתעיא בלשון חכמה אמרה הכי עלת נקפת בכד ידאון נשריא לקיניהון וכד הוה בעי דליתבון הוה אמרה להו יעדי בתר חברתה מינה ותתקפי עלת בכד כאילפא דאזלא בימא. רבי יוסי בר אסיין כי הוה משתעי בלשון חכמה אמר עשו לי שור במשפט בטור מסכן, וכד הוה שאיל באושפיזא אמר הכי גבר פום דין חי מה זו טובה יש. רבי אבהו כי הוה משתעי בלשון חכמה הוה אמר הכי אתרינו [א] לפחמין ארקיעו לזהבין ועשו לי שני מגידי בעלטה, איכא דאמרי ויעשו לי בהן שני מגידי בעלטה, אמרו ליה רבנן לרבי אבהו הצפינונו היכן רבי אלעאי צפון, אמר להן עלץ בנערה אהרונית אחרונית עירנית והעירתו, אמרי לה אשה ואמרי לה מסכתא. אמרי ליה לרבי אלעאי הצפינונו היכן רבי אבהו [צפון], אמר להן נתייעץ במכתיר והנגיב למפיבשת. *אמר רבי יהושע בן חנניה מימי לא נצחני אדם חוץ מאשה (ב)(תינוק)(ותינוקת) אשה מאי היא פעם אחת נתארחתי אצל אכסניא אחת עשתה לי פולין, ביום ראשון אכלתים ולא שיירתי מהן כלום, שנייה ולא שיירתי מהן כלום ביום שלישי הקדיחתן במלח, כיון שטעמתי משכתי ידי מהן, אמרה לי: רבי, מפני מה אינך סועד? אמרתי לה: כבר סעדתי מבעוד יום, אמרה לי: היה לך למשוך ידיך מן הפת, אמרה לי רבי שמא [ג] לא הנחת פאה בראשונים ולא כך אמרו חכמים אין משיירין פאה באילפס אבל משיירין פאה בקערה. תינוקת מאי היא פעם אחת הייתי מהלך בדרך והיתה דרך עוברת בשדה והייתי מהלך בה, אמרה לי תינוקת אחת: רבי, לא שדה היא זו? אמרתי לה: לא דרך כבושה היא? אמרה לי: ליסטים כמותך כבשוה. תינוק מאי היא פעם אחת הייתי מהלך בדרך וראיתי תינוק יושב על פרשת דרכים ואמרתי לו: באיזה דרך נלך לעיר? אמר לי: זו קצרה וארוכה, וזו ארוכה וקצרה. והלכתי בקצרה וארוכה, כיון שהגעתי לעיר מצאתי שמקיפין אותה גנות ופרדיסין, חזרתי לאחורי, אמרתי לו: בני הלא אמרת לי קצרה? אמר לי: ולא אמרתי לך ארוכה? נשקתיו על ראשו ואמרתי לו: אשריכם ישראל שכולכם חכמים גדולים אתם מגדולכם ועד קטנכם: רבי יוסי הגלילי הוה קא אזיל באורחא אשכחה לברוריה אמר לה באיזו דרך נלך ללוד אמרה ליה גלילי שוטה לא כך אמרו חכמים *אל תרבה שיחה עם האשה, היה לך לומר באיזה ללוד. ברוריה אשכחתיה לההוא תלמידא דהוה קא גריס בלחישה

בטשה

תורה אור

ש"א כח

ברכות יג:

[מס' ד"א פ"ו]

אבות פ"א מ"ה [נדרים כ.]

[ברכות ד.]

רש"ל

ירשיע. לא היה זוכה להורות כהלכה: **על אותו עון**. עון דעד עיר הכהנים: **אתה ובניך עמי**. שמואל קאמר לשאול כשהעלתו ע"י בעלת אוב: **אכווז תנן או עכווז**. בבכורות (דף מ.) גבי מומין תנן שאין לו אלא ביצה אחת הרי זה מום רבי עקיבא אומר מושיבין אותו על עכוזו וממעך אם יש ביצה אחרת סופה לצאת אכוז עגבותיו וכן עכוזו: **ידעי**. היו יודעין: **כתרדין על אדמה**. ירקרקת היתה כצבע ירק הארץ: **אמר למאן**. מדבר בשפה רפה ולא פירש האות ואינו ניכר אם עמר אם חמר אם אימר: **עמר למילבש**. לעשות בגדים: **אימר לאיתכסאה**. שה לשחוט: **תאי דאוכליך חלבא**. היתה רוצה לומר בואי ואוכליך חלב ואינה מפרשת לחתוך תיבות זו מזו ולהשמיע כל תיבה ותיבה ומלטרפות שתי תיבות כאחת [ומגמגמת התיבות ואומרת תאכליך לביא] ואומרת כמי שלוכתי בכ"ף והיתה רוצה לומר שלובתי בב' כמו משולבות כלומר חברתי: **תוכליך לביא**. קללה משמע שתאכלך לביא: **מרי כירי**. ורוצה לומר קירי והוא אדון ואמרה כירי והוא עבד: **תפלא הות לי**. רוצה לומר טבלא הות לי ואמרה תפלא והיא קורה: **וגנבוך מין**. (ג) רוצה לומר גנבוה ממני ואמרה גנבוך מין דמשמע שגנבו את הדיין: **וכדו הות דכי שדרו לך עילויה לא ממיין כרעיך לארעא**. גדולה היתה כ"כ שאם מותחין אותך עליה לא היו רגליך נוגעות בארץ והרי שטויות הרבה, "וכדו" משמע עכשיו ובעיא לומר וכדן הוא ועוד שהיתה מזכרת תלייה בדיין ואומרת אם תולין אותך עליה כו': **עלת**. שם כלי שדולין בו יין מן החבית וממלאין הכוסות: **נקפת בכד**. מנקפת בחבית כלומר כבר כלה היין נוגע בתחתית החבית: **ידאון נשריא לקיניהון**. ילכו תלמידים לבתיהם כלומר יפסקו סעודתן [שאין עוד יין]: (א) **יעדי בתר חברתה מינה**. כסיר מגופת חבית האחרת ונמזוג עוד: **ותתקפי עלת בכד**. תהא צפה עלת בכד ברווח: **כאילפא בימא**. כאניה הצפה בים תתקפי כמו אקפו ידייהו בחגיגה (דף טו:) וכמו קפא תהומא דסוכה (דף נג.) צף התהום ועלה: **בלשון חכמה**. שלא יבינו האחרים: **שור משפט**. תרדין-תור דין: שור=תור, משפט=דין: **בטור מסכן**. הר דל-חרדל: **משייל באושפיזא**. שואל עוברי דרכים בעניין אושפיזכני: **גבר פום דין חי**. אוש פי זו חי אוש כמו איש פוס כמו פי דין כמו זה: **מה זו טובה יש**. כלומר כמה טוב לו: **אתרינו לפחמין ארקיעו לזהבין**. הבעירו את הפחמין להיות אדומין כאתרוג שיעשו גחלים הלוחשות על פי הבירה להתחמם כנגדן: **ארקיעו**. עשאו כמו רקיע: **לזהבין**. גחלים לוחשות אדומות כזהב: **מגידי בעלטה**. תרנגולין המודיעין עונות הלילה: **כהן**. על הפחמין: **הצפינונו**. הראנו לשון צופה הליכות ביתה (משלי לא): **צפון**. הוא מתחבא דלא היו יודעים התלמידים להיכן היה והיו שואלים ממנו: **עלץ בנערה אהרונית אחרונית עירנית והעירתו**. שמח הלילה בנערה אהרונית ועכשיו הוא ישן: **אמרי לה אשה**. אהרונית=בת כהן אחרונית=מתה אשתו ראשונה וזו אחרונה: **עירנית**. בעלת חן וחריפה כאדם ער והעירתו לא היה יכול לישן: **מסכתא**. אהרונית מסדר קדשים עבודת אהרן אחרונית סיים אחרת והתחיל בזו עירנית עמוקה וחמורה ומעוררת לומדיה: **נתייעץ במכתיר**. נטל רשות מנשיא מכתיר ע"ש שנותן רשות לסמוך ולקרותו רבי ומאז והלאה הוא כשר להיות מוכתר ליקרא רבי מומחה לרבים ואם טעה לא ישלם: **והנגיב**. והדרים הלך לו לדרום: **למפיבושת**. לפני זקני דרום שהן חכמים מאד ע"ש שהיה מפיבשת *אדם גדול קרי להו הכי: **לא נצחני אדם**. בדברים: **הקדיחתן**. שרפתו כמו כי אש קדחה (דברים לב) כלומר נתנה בו מלח יותר מדאי: **אין משיירין פאה באילפס**. כשהשמש מערה מן האילפס לתוך הקערה אין דרך להניח באילפס כלום לצורכו אבל כל אחד מניח פאה בקערה ומחזירה לשמש והוא מאכל שמש: **פרשת דרכים**. דרך פורש לכאן ולכאן: **ארוכה**. שמאריך הדרך: **וקצרה**. שמוליא מבוי העיר פנוי ליכנס:

עלת נקפת בכד. כלי שדולין בו יין מן הכד והא דאמר בפרק כל כתבי (שבת דף קיט.) גבי רב יוסף מוקר שבי ובפרק יש נוחלין (ב"ב דף קלג:) גבי יוסף בן יועזר דהוה ליה עיליתא דדינרי מפרש ר"ת דעיליתא הוא כלי כמו עלת דהכא ולא כמו שפי' בקונט' שם עליות וגזומא קאמר:

גבר פום דין חי. פי' רבינו חננאל אושפיזכנא תרגום איש גבר ופי פום זה דין לא חי אל תאכלו ממנו נא מתרגמינן כד חי (שמות יב):

משיירין פאה בקערה ואין משיירין פאה באילפס. *בפ"ק בן עזאי קתני משיירין פאה במעשה קדירה ואין משיירין פאה במעשה אילפס פירוש במעשה קדירה נראה כרעבתן אם אינו משייר אבל במעשה אילפס אינו נראה כרעבתן אם אינו משייר:

תנ

עין משפט נר מצוה

ב א טוש"ע א"ח סי' קע סעיף ג:

הגהות הב"ח

(א) גמ' וכדו הות דכי שדרו: (ב) שם חוץ מאשה ותינוקת ותינוק אשה מאי: (ג) רש"י ד"ה וגנבוך מין כמו מנאי ר"ל גנבוה ממני:

הגהות הגר"א

[א] גמרא לפחמין. רשום קו עליו וכ"ב להבהמין. (וכ"ה בירושלמי ספ"ב דמעשרות ע"ש): [ב] שמא לא הנחת פיאה בראשונים. צ"ל שמא הנחת פיאה על ראשונים: [ג] בגבה זו מוקפת בעגולים:

[ג] במס' ד"א פ' הכנכם פ"ז. משיירין פיאה במעשה אילפס ואין משיירין במעשה קדירה פירוש במעשה אילפס נראה כרעבתן אם אינו משייר אבל במעשה קדירה אינו נראה כרעבתן אם אינו משייר גירס' רש"ל:

רבינו חננאל

יפנה ירשיע: פי' (עבוז)[עכוז] בית הירכים בית העגבות מקום החלחולת והוא משנה בבכורות פ"ג [החלחולת] גוואן כולתן של מין צבע כולית א כתרדין עלי אדמה פי' דמות כרתן. אמר למאן אמר למן כו'. א"ל שוטה פרש דבריך לומר [חמר] למרכב או חמר יין או עמר למלבוש כלומר היתה לשתם ערלה: ההיא דהות בעיא למימר לחברתה שכינתיתא אי ספי לך חלבא וא' לה שלוכתיתא איספי לך לבא ואיתתא אחריתא אמרה לדיינמרי כירא תפלה הות לי תנבוך. אני וברי הואי כד הוה שדרו לך עליה ולא מטו כרעיך ארעא. פי' אדוני קורה היתה לי ונגבוה ממני והיתה קומתה כמו קומתך. ואלו היו מרבצין אותך עליה לא היו מגיעין רגליך לארץ. פי' עלת נקפת בכד. כלומר [כלי] שמוציאין בו היין נגע בתחתית החבית ולא נשאר יין בחבית יבעון נשרייא לקיניהון אתערו בתר חברתא מינה. פי' ילכו התלמידים לאהליהם או תוסר מגופת החבית אחרת וישארו במשתה היין. פעמים היה משיב להם יבעון נשרייא לקיניהון כלומר ילכו לבתיהן. ופעמים היה אומר להם תוסר מגופת חבית אחרת ותשוט (הובא) בחבית כספינה בלב ים. שור משפט תרגום שור תור. ותרגום משפט דין נמצא שור משפט תרגומו תור דין. חרדל תרגומו (סוד) [טור] מסכן. נמצא הלשון תרדין בחרדל. גבר דין. חי פירושו אושפיזכנא [תרגום] איש גבר (תרגום) פי פום. תרגום זה דין. תרגום אל תאכלו ממנו נא (חי מה) [כר חי] טיבו יש כפשוטו. התרינו (לפני חמין) [לפחמין]. ארקיעו לזהבין פי' הטרינו. (הכי פחמין).[לפחמין] שיברו אותן מלשון טטרוני מטטרני להו הרקיע לזהבין. פי' אותן להיות לוחשות כמראה הזהב. ויעשו לי בהן ב' עופות והם (שבו) נקראו כך שהן מגידין בעלטה העיתות איזה עת מן הלילה היא: הצפינני היכן ר' אילעאי צפון פי' הראני מלשון צופה. היכן ר' אלעא טמון. עלץ בנערה אהרונית עירונית אחרונית. יש שאומר (שרות) [שמח] שנשא אשה כהנת מזרע אהרן והיא מבנות הכפרים כדגרסינן בתלמוד [בפרק] המביא ביו"ט [דף לג] מאי הרניות. אמר רב יהודה עירניות. אמר אביי צעי חקליתא. אחרונית והיא אשתו אחרונה שכבר נשא ראשונה וזו אחרונה ויש אומרים שמח ששנא מסכתא מתורת כהנים כגון שחיטת קדשים וכיוצא בה עירוניות כלומר משנה חיצונה. אחרוניות שגורה באחרית ימיו: נתייעץ במכתיר. נשא עצה מראש ישיבה והנגיב והלך לארץ הנגב אצל חכמי דרום. משיירין פיאה באילפס ואין משיירין פאה בקערה. פשוטה היא: ברוריה (בנושא) [בטשא] בההוא תלמוד דהוה גריס בלחישה

אמר

נושא/מבנה
בני יהודה/בני גליל
דייקו/לא דייקו

מבנה
דוגמאות של חוסר
דיוק בדיבור

נושא/מבנה
דוגמאות של חוסר
דיוק בדיבור

דיבור
בלשון חכמה

מבנה
"הצפינונו"
[הראינו] היכן
רבי...

נושא
ר' יהושע בן
חנניה
מספר שאיו
לא ניצחוהו
חוץ מאשה
ותינוקת
ותינוק

מבנה
הטעה
שניצחו
ר' יהושע בן
חנניה

מבנה
ב' מקרים
עם ברוריה

* לדוגמא
תענית סוף ז.
בכורות ח: (חכמי אתונא)

רב נסים גאון

כיצד מעברין. אכווז תנן או עכווז תנן מחוי כלפי מה ששנינו בבכורות בפרק אלו מומין (דף מ) ר' עקיבה אומר מושיבין אותו על עכוזו:

רבא